

2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE HAZIRLANAN 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF 8TH GRADE TURKISH TEXTBOOK THAT PREPARED ACCORDING TO 2018 TURKISH CURRICULUM

Cafer ÇARKIT¹

Öz

Bu çalışmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programına göre hazırlanmış 8. sınıf Türkçe ders kitabı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede kitapta yer alan etkinliklerin okuma, yazma, konuşma ve dinleme ile dil bilgisi alanlarına yönelik dağılımı ile metinlerin türler açısından kullanım sıklıkları tespit edilmiştir. Ayrıca kitabı okutan 8 Türkçe öğretmeni ile görüşme yapılarak kitaba yönelik öğretmen görüşleri alınmıştır. Araştırmada veriler doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Ulaşılan bulgular araştırmanın alt problemlerine göre tanımlanmıştır. Araştırmada etkinliklerin öğrenme alanlarına göre düzenli bir dağılım göstermediği, bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin şiir türüne göre daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenler metin seçimi, şiir seçimi ve tema sözlüğüne yer vermesi açısından kitabı olumlu bulmakta; öğrencilerin ilgisini çekmemesi, güncel konuları içermemesi, tema değerlendirmelerinin basit olması ve görsel içeriklerin zengin olmaması yönünden ise kitabı olumsuz bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, etkinlik, değerlendirme, öğretmen, görüş, metin türü

Abstract

In this study, 8th grade Turkish textbooks prepared according to 2018 Turkish Curriculum are evaluated. In this context, the distribution of activities in the book in terms of reading, writing, speaking and listening and grammar, and the frequency of use of texts in terms of species were determined. In addition, 8 Turkish teachers who teaching the book were interviewed and teachers' opinions were taken. Data were collected through document analysis and semi-structured interview form. In the analysis of the obtained data, content analysis from qualitative research methods was used. The data are organized according to the themes of the research questions. The findings were defined according to the sub-poblems of the study. In the study, it was found that the activities did not show a regular distribution according to the learning areas, and that the informative and narrative texts were more than the types of poetry. Teachers find the books favorably in terms of text selection, poetry selection and theme dictionary however they find the book negative in terms of not attracting the attention of the students, not including the current topics, the simple evaluation of the theme and the lack of rich visual content.

Keywords: Turkish textbooks, activity, evaluation, teacher, opinion, text type

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi Nizip Eğitim Fakültesi, cafer.carkit@gantep.edu.tr,

Orcid: 0000-0003-4126-2165

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi : 23/01/2019 – Kabul Tarihi:02/04/2019

DOI:10.17755/esosder.516915

Giriş

Bir öğretim programının başarıya ulaşmasının temel faktörlerinden biri o program çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarının niteliğidir. Programlar soyuttur ve uygulanacak öğretim faaliyetinin hedef kazanımları, yöntemi ve ölçme değerlendirme süreci bağlamında eğitime rehberlik eder. Buna karşın programda ulaşılmak istenen hedef kazanımlara yönelik hazırlanan ders kitapları ile bu ders kitaplarında yer alan uygulamalar, alıştırmalar, etkinlikler somuttur ve eğitim öğretim sürecinin temel argümanlarından biridir. Sever (2006)'e göre ülkemizdeki öğretmenlerin büyük çoğunluğu eğitim öğretim faaliyetini ders kitaplarında yer alan içeriklere göre sürdürmektedir. Çeçen ve Çiftçi (2007)'ye göre ise ders kitapları eğitim ve öğretim sürecinin temel kaynaklarıdır. Bu durum ders kitaplarının oldukça nitelikli bir biçimde hazırlanmasını gerekli kılmaktadır. Okullarda okutulan ders kitapları ne kadar nitelikli ve zengin bir içeriğe sahip olursa öğrencilerin hedef kazanımlara ulaşma durumları da o oranda artmaktadır. Ders kitaplarının niteliksiz olması ise öğretim programının hedeflerinin ulaşılabilirliği önünde büyük bir engel teşkil etmektedir.

Ülkemizde ortaokullarda ana dili öğretimi 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programına göre yürütülmekte olup program okuma, dinleme, konuşma ve yazma öğrenme alanlarından oluşmaktadır. Programda dil bilgisine özel bir alan ayrılmamış ve dil bilgisi konularının bu öğrenme alanları çerçevesinde ele alınması uygun görülmüştür. Bu alanlara yönelik hedeflerin içerisinde sosyal hayata yönelik kazanımlar ile kök değerler olarak isimlendirilen ve temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlere yer verilmiş; sosyal hayatla öğrenme bütünleştirilmiş; öğrenenin dünyayla etkileşime geçmesi böylece derste öğrenilen bilgilerin günlük hayata aktarılması ve çağın gereklerine uygun alışkanlıkların bireylere kazandırılması hedeflenmiştir. Programda “dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesi diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişim ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul edilmiştir” (MEB, 2018: 8). Bu anlamda beceri odaklı bir dil öğretimi planlanmış ve öğrencilerin etkili bir iletişim becerisi kazanmaları amaçlanmıştır.

Yeni program çerçevesinde hazırlanan Türkçe ders kitaplarında bulunması gereken en önemli özelliklerden biri öğrencilerin ilgi ve dünyasına hitap ederek onlara üst düzey düşünme becerisi kazandırmak olmalıdır. Bu da ancak iyi bir okuma anlama, dinleme, konuşma ve yazma becerileri ile dilimizin zenginlikleri olan kelime hazinesinin kazandırılması ile mümkün olur. Bu anlamda ders kitaplarının hazırlanma sürecinde bütün bu becerilerin kazandırılmasına yönelik nitelikli ve öğrencileri eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeye sevk eden uygulamalar geliştirilmelidir. Yağmur (2009) yaptığı çalışmada ders kitaplarının üst düzey düşünme süreçlerini ortaya çıkarabilme anlamında yetersiz olduklarını ifade etmiştir. Bu durum programın ulaşılabilirliğini ciddi oranda etkilemektedir. Bunun için 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programının ruhuna uyguna kitapların hazırlanması bu süreçte de tüm dil becerilerinin etkili bir biçimde kazandırılmasının amaçlanması bir zorunluluktur. Kitapların hazırlanma sürecinde sınıfta yapılacak uygulamaların bütün beceri alanlarının eşit düzeyde gelişimine hizmet etmesi gözetilmeli ayrıca bu alanlarda eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı bir bakış açısının kazandırılması göz önünde bulundurulmalıdır. Yine farklı metin türlerinin Türkçe ders kitaplarında yer alması ile öğrencilerin hem bilişsel hem duyuşsal hem de uygulamaya dönük farklı becerileri kazanmaları sağlanmalıdır.

2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle tüm sınıf düzeylerinde yeni öğretim programı kullanılmaya başlanmış ve yeni kitapların basımı bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu anlamda gerek LGS gerekse öğrencilerin soyut düşünme yetisini kazanıp hayatı anlamlandırma noktasında önemli bir aşamada olmaları dolayısıyla ortaokul düzeyinin en önemli sınıfı olarak görülen 8. Sınıflara yönelik MEB Yayınları tarafından yeni bir kitap basılmış ve 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle bu kitap okutulmaya başlamıştır. MEB, öğretim programı ile bu programa yönelik hazırlanan eğitim materyallerinde uygulama sürecinden gelecek izleme ve

değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncelleme çalışmalarının yapılacağını ifade etmiştir (MEB, 2018: 7). Bu çalışmada 8. Sınıflara yönelik hazırlanan Türkçe Ders Kitabı çeşitli değişkenler açısından ele alınmış böylece programda ifade edilen bu güncelleme çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın araştırma soruları aşağıda belirtildiği şekilde oluşturulmuştur:

- 1- 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde hazırlanan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan etkinliklerin öğrenme alanları ve temalara göre dağılımı nasıldır?
- 2- Kitapta metin türlerinin kullanım sıklıkları nasıldır?
- 3- Kitaba yönelik öğretmen görüşleri nasıldır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, çalışma grubu verilerin toplanması ve verilerin analizi ele alınmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Patton' (2014)'a göre nitel araştırmalarda farklı veri toplama teknikleri ile derinlemesine veri toplama söz konusudur. Araştırmada veri çeşitlenmesine gidilmiş hem doküman incelemesi hem görüşme yoluyla araştırma verileri elde edilmiştir. Çalışmada 2018-2019 eğitim öğretim yılında ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8. sınıflara yönelik hazırlanmış ve kullanılmakta olan MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 'doküman incelemesi' yoluyla incelenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187). Belgesel tarama olarak da isimlendirilen bu yöntem ile varolan kayıt ve belgeler incelenerek veri toplanır. Yapılan doküman incelemesi ile kitapta yer alan etkinliklerin temel dil becerileri ve dil bilgisine yönelik dağılımları ortaya konmuş, kitapta yer alan metinler metin türlerinin kullanım sıklığı açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırılan ders kitabını okutan 8 Türkçe öğretmeni ile görüşme yapılarak kitabın uygulama süreci ve yeterlilik durumu hakkında veri toplanmıştır. Ulaşılan sonuçlar yüzde ifadeleri ile sayısallaştırılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni MEB yayınları tarafından basılan ve 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle ortaokul ve imam hatip ortaokullarında okutulan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'dır. 2018-2019 eğitim öğretim yılı ülke geneli 8. Sınıf düzeyinde ilgili kitap okutulup farklı yayınevleri tarafından basılan kitaplar bulunmadığı için çalışmada örneklem seçimine gidilmemiştir.

2.3. Çalışma Grubu

Araştırma aşamasında, söz konusu kitabın uygulama sürecine yönelik öğretmenlerin görüşlerinin alınması amacıyla Kayseri ili merkez ilçelerinde görev yapan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilerek görüşme yapılan 8 Türkçe öğretmeninden bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunun oluşturulmasında ilgili kitabı okutan ve farklı mesleki sürelerde hizmet deneyimine sahip olan öğretmenlerin seçimine özen gösterilmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin 5'i bayan, 3'ü erkek olup 6'sı lisans ve 2'si yüksek lisans mezunudur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, nitel araştırma veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi ve görüşme ile elde edilmiştir. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz

olan bir veri toplama tekniğidir (Madge, 1965: 75). Bogdan ve Biklen (1992)'e göre eğitim alanında ders kitaplarından öğretim programlarına, öğrenci kayıtlarından öğretmen dosyalarına kadar eğitimle ilgili her türlü belge veri kaynağı olarak kullanılabilir. Araştırmada doküman incelemesine ek olarak veri çeşitlenmesi amacıyla görüşme yöntemi ile de veri toplanmıştır. Şimşek ve Yıldırım (2008: 119)'a göre görüşme “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir.” Çalışmada 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının uygulama sürecine dönük öğretmenlerin düşünce ve deneyimlerinin derinlemesine araştırılması da amaçlanmıştır. Bu nedenle görüşme tekniği tercih edilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen verilerin betimsel analizi yapılarak frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Bu bağlamda ulaşılan bulgular tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Görüşme neticesinde elde edilen veriler ise içerik analizine tabi tutulmuş ve kod listeleri oluşturulmuştur. Tablo halinde sunulan kod listesine ait bulgular yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma neticesinde ulaşılan bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 1 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Tema ve Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Temalar (f)								Toplam	Yüzde (%)
	1. Tema	2. Tema	3. Tema	4. Tema	5. Tema	6. Tema	7. Tema	8. Tema		
Okuma Anlama	9	10	9	7	10	8	10	7	70	28
Yazma	6	5	4	4	5	6	4	4	38	15,2
Dinleme/İzleme	2	1	2	6	3	4	4	3	25	10
Konuşma	4	4	3	3	4	4	4	4	30	12
Dil Bilgisi Öğretimi	8	6	8	8	5	5	5	5	50	20
Kelime - Deyim Öğretimi	5	4	6	4	4	5	5	4	37	14,8
Toplam	34	30	30	32	31	32	42	27	250	100
Yüzde(%)	13,6	12	12	12,8	12,4	12,8	16,8	10,8	100	

Tablo 1 incelendiğinde kitapta 250 etkinliğin yer aldığı ve bu etkinliklerin %28'inin okuma anlama, %20'sinin dil bilgisi, %15,2'sinin yazma, %14,8'inin kelime ve deyim öğretimi, %12'sinin konuşma ve %10'unun dinleme alanına yönelik dağılım gösterdiği ifade edilebilir. Temalar göre ise etkinliklerin, %34 1. Tema, %30 2. Tema, %30 3. Tema, %32 4. Tema, %31 5. Tema, %32 6. Tema, %42 7. Tema, ve %27 8. Tema olacak şekilde dağılım gösterdiği söylenebilir.

Bu sonuçlara göre 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı etkinliklerinin hem öğrenme alanlarına hem de temalara göre düzenli bir dağılım göstermediği ifade edilebilir.

Etkinliklerin temalara ve öğrenme alanlarına yönelik dağılımın yanında kitapta yer alan toplam 8 temada kullanılan metin türlerinin kullanım sıklıkları da incelenmiş ve elde

edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur. Araştırmada kitapta yer alan okuma ve dinleme metinleri incelenirken serbest okuma metinleri inceleme dışı tutulmuştur.

Tablo 2. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Metin Türlerinin Kullanım Sıklıkları

Metin Türleri	Sayı
Öykü	7
Şiir	7
Deneme	5
Sohbet	3
Masal	2
Anı	2
Biyografi	1
Destan	1
Efsane	1
Tiyatro	1
Röportaj	1
Makale	1
TOPLAM	32

Tablo 2 incelendiğinde 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 7 öykü, 7 şiir, 5 deneme, 3 sohbet, 2 masal, 2 anı, 1 biyografi, 1 destan, 1 efsane, 1 Tiyatro, 1 röportaj, 1 makale türünde metin kullanıldığı görülmektedir. Bu dağılımın öyküleyici metinler, bilgilendirici metinler ve şiirler olarak 3 başlık altında toplanmasıyla aşağıdaki görünüm oluşmaktadır.

Tablo 3 Metinlerin Öyküleyici Bilgilendirici ve Şiir Başlıklarında Dağılımı

Öyküleyici Metinler	f	Yüzde (%)	Bilgilendirici Metinler	f	Yüzde (%)	Şiirler	f	Yüzde (%)
Öykü	7	21,875	Deneme	5	15,625	Şiir	7	21,875
Masal	2	6,25	Sohbet	3	9,37			
Destan	1	3,125	Röportaj	1	3,125			
Efsane	1	3,125	Makale	1	3,125			
Tiyatro	1	3,125	Anı	2	6,25			
			Biyografi	1	3,125			
TOPLAM	12	37,5		13	40,625		7	21,875

Tablo 3 incelendiğinde kitapta öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin şiir türüne göre daha fazla yer aldığı söylenebilir.

Araştırma sürecinde söz konusu kitabı okutan 8 Türkçe öğretmeninden görüş alınarak kitabın öğretim sürecindeki durumu ve öğretmenlerin kitaba dönük düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuş ulaşılan kategori ve alt kategoriler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen Görüşlerine Göre Ulaşılan Kategori ve Alt Kategorilerin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kod Listesi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Olumlu Görüşler	8	100
Metin seçimi	4	50
Şiir seçimi	4	50
Türk ve dünya edebiyatına yönelik örnekler	3	37,5
Tema sözlüğü	3	37,5
Konuşma etkinlikleri	1	12,5
Olumsuz Görüşler	8	100
Öğrencilerin ilgisini çekmemesi	4	50
Güncel konuları içermemesi	4	50
Tema değerlendirmelerinin basit nitelikte olması	3	37,5
Görsel içeriklerin zengin olmaması	3	37,5
Dil bilgisi etkinliklerinin yetersiz olması	2	25
Öğrencileri LGS'ye hazırlamakta yeterli olmaması	2	25
Bazı dinleme içeriklerinin EBA'da yer almaması	1	12,5
Öğretmen kılavuz kitabının olmaması	1	12,5

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin bir bölümünün 8. Sınıf MEB Türkçe ders kitabına metin seçimi (4 kişi), şiir seçimi (4 kişi), Türk ve dünya edebiyatından örnekler içermesi (3 kişi), tema sözlüğü (3 kişi) ve konuşma etkinlikleri (1 kişi) açısından olumlu görüşler ifade ettikleri görülmektedir. Aşağıda bu temaya yönelik elde edilen görüşlerin bir kısmına yer verilmiştir.

Bu yıl okuduğum kitabın metin seçimlerini geçen yıllarda okuduğum kitapların metin seçimine göre daha çok beğeniyorum. Edebiyatımızdan çok güzel örneklerle kitapta yer verilmiş (6. Görüşmeci).

Kitapta çok güzel şiirler var. Örneğin Necip Fazıl'ın Gurbet şiirini, Faruk Nafiz'in Sanat şiirini bu dönem işledik. Bence 8. Sınıfta öğrencilerin bu örneklerle karşılaşmaları çok iyi (3. Görüşmeci).

Kitapta her temanın sonunda tema sözlüğü konmuş. Buraya tema boyunca öğrendiğimiz kelimeler ve anlamlarını öğrencilere yazdırıyorum. Yeni öğrenilen kelimelerin hepsi göz önünde liste halinde oluyor (1. Görüşmeci).

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin bir bölümünün öğrencilerin ilgisini çekmemesi (4 kişi), güncel konuları içermemesi (4 kişi), tema değerlendirmelerinin basit olması (3 kişi), görsel içerik yönünden zengin olmaması (3 kişi), dil bilgisi etkinliklerinin yetersiz olması (2 kişi), öğrencileri LGS'ye hazırlamakta yeterli olmaması (2 kişi), bazı dinleme etkinliklerinin EBA'da yer almaması (1 kişi), öğretmen kılavuz kitabının olmaması (1 kişi) yönünden kitaba eleştiriler getirdikleri ifade edilebilir. Aşağıda bu temaya yönelik elde edilen görüşlerin bir bölümü yer almaktadır.

Kitapta öğrencilerin ilgisini çekebilecek çok fazla etkinlik yok, etkinlikler kendini tekrar ediyor ve öğrencilerin sıkıldığını gözlemliyorum (2. Görüşmeci).

8. sınıf kitabında daha çok klasik metinlere yer verilmiş. Keşke bunun yanında onların ilgisini çekecek karikatür yorumu gibi ne bileyim bir oyunun tanıtımı ve öğretimi gibi etkinliklere de yer verilseydi kitabın daha güzel olacağını düşünüyorum (4. Görüşmeci).

Bence kitabın dil bilgisi etkinlikleri yetersiz. Sadece o etkinliklerle dil bilgisi konularını kavratmak zor (1 Görüşmeci).

Ben kitabın tema değerlendirmelerini çok basit buluyorum. Zaten çocuklar da sıkılıyorlar bunun için tema değerlendirmeyi yaparken (5. Görüşmeci).

Öğretmen kılavuz kitabı kaldırıldı dolayısıyla bu kitabın da öğretmen kılavuz kitabı yok. Bence bu durum çok iyi olmadı. Çünkü kılavuz kitaplardan gerçekten çok yararlanıyorduk (8. Görüşmeci).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Ders kitapları öğretim programlarında hedeflenen kazanımlara ulaşmada öğretmenler tarafından en sık kullanılan temel öğretim araçlarıdır. Ceyhan ve Yiğit (2005)'e göre öğretmenler birçok etkinliği kitapla başlatıp kitapla sürdürmektedir. İşeri (2007)'ye göre ise ders kitapları öğretimin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bu anlamda öğrencilerin dil gelişimleri üzerinde oldukça etkili olan ortaokul Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında birtakım özelliklere dikkat edilmelidir. Özellikle hem lise düzeyine geçiş aşaması hem de soyut düşünme düzeyine erişmiş olan 8. Sınıf öğrencilerine yönelik hazırlanan Türkçe ders kitapları bir yandan öğrencilerde dil zevki ve dil bilinci oluştururken bir yandan da öğrencilerin ilgisini çekip onları eğlendirerek bir dil farkındalığı oluşturmalıdır

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında öğrencilerin “kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaları” (MEB, 2018: 4) amaçlanmaktadır. Bu amaca göre hazırlanacak ders kitapları öğrencilerin bütün temel dil becerilerini geliştirmeyi hedeflemelidir. Yapılan araştırmada 8. Sınıf MEB Türkçe Ders Kitabında 250 etkinlik olduğu ve bu etkinliklerin dağılımında temel dil becerilerine eşit düzeyde yer verilmediği tespit edilmiştir. Etkinliklerin öğrenme alanlarına göre okuma (%28), dil bilgisi (%20) ve yazma (%15,2) iken dinleme (%10), konuşma (%12) şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir. Buna göre öğrenciler daha çok okuma, dil bilgisi ve yazma becerisine zaman ayırıp etkinlik yaparken özellikle dinleme alanına yönelik yapılan faaliyetler kısıtlı kalmaktadır. Burley-Allen (1995)'e göre insanlar iletişim sürecinde %40 dinleme, %35 konuşma, %16 okuma ve %9 yazma becerilerini kullanmaktadır. Bu bağlamda eğitim süreci içerisinde dinleme ve konuşma becerilerine de gereken önem verilmeli ve öğrencilerin özellikle de sosyal ve günlük hayat içerisinde en sık kullandıkları beceriler olan dinleme ve konuşma becerilerinin en üst düzeyde geliştirilmesi için gerekli planlama yapılmalı ve yeterli düzeyde etkinlikler gerçekleştirilmelidir.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında metin türleri bilgilendirici, hikaye edici ve şiir olarak 3 ana başlık altında toplanmıştır. Belirtilen metin sayılarına bağlı kalacak şekilde hangi temada hangi metin türlerine yer vereceği kitap yazarı/yazarlarının tercihinine bağlı

kalmakla birlikte, ilke olarak metin türlerinin temalar arasında, kitap bütününde dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esas kabul edilmektedir (MEB, 2018: 18). Bu açıklamaya göre yazarlardan beklenen kitaplarda bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türlerinde metinlere eşit oranda yer vermeleridir. Araştırma sonucuna göre 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 12 hikaye edici, 13 bilgilendirici ve 7 şiir bulunmaktadır. Bu açıdan kitapta hikaye edici ve bilgilendirici metinlerinin sayılarının şiir türüne özgü metinlerden daha fazla olduğu görülmektedir. 8. Sınıf öğrencilerinin hem soyut düşünme döneminde olmaları hem de dilimizin estetik ve edebi zevkini tadıp belli bir dil bilincine ulaşmalarında şiirlerin çok önemli bir yeri olduğu göz önünde bulundurulursa kitapta metin türlerinin 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında belirtildiği gibi dengeli dağıtılması oldukça yararlı olacaktır. Solak ve Yaylı (2009) ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarını türler açısından inceledikleri çalışmalarında Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında gerekli özenin gösterilmediğine dair bulgular elde ettiklerini belirtmişler; türlerin dengeli dağıtılmaması, önemli türlere kitaplarda yer verilmemesi, gerçek hayatın kitaplara aktarılmaması gibi sorunlardan bahsetmişlerdir. Bu anlamda Türkçe ders kitaplarının hazırlanması aşamasında metin türleri dengeli bir biçimde dağıtılarak ve olabildiğince farklı metin türlerine yer verilerek öğrencilerin dilin farklı boyutlarını keşfetmelerine olanak tanınmalıdır.

Araştırma sonuçlarına göre görüşme yapılan öğretmenler 8. Sınıf Türkçe ders kitabında metin ve şiir seçimini beğendiklerini ifade etmişler dilimizin zengin örneklerinden alınan metin ve şiirlerden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca her metinde müstakil bir konuşma etkinliğine yer verilmiş olması kitabın olumlu yönleri olarak görülmektedir. Kitapta diğer sınıflarda okutulan kitaplardan farklı olarak her tema sonunda bir tema sözlüğü alanı bırakılması öğretmenlerce olumlu bulunmaktadır. Öğretmenler her temada yeni öğrenilen kelimelerin bu alanlarda çalışıldığını, öğrencilerin temanın bilinmeyen bütün kelimelerini bu bölümde listeleme olanaklarının olduğunu ve bunu kelime öğretiminde çok yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Hazırlanan ders kitaplarının uygulama sürecine yönelik öğretmenlerin görüşleri oldukça önemli olup kitapların öğretim sürecinde görülen eksiklerinin tespitinde bu görüşlerden yararlanılmalıdır. Araştırma sürecinde kitabın eksiklerine yönelik tespit edilen bulgular: kitabın güncel konular içermeyip öğrencilerin ilgisini çekmemesi, tema değerlendirme çalışmalarının basit nitelikte kalması ve öğrencilerin tema değerlendirme aşamasında sıkılmaları, kitabın görsel içeriklerinin zengin olmaması, bazı öğretmenlerce dil bilgisi etkinliklerinin yetersiz bulunması ve kitabın öğrencileri LGS'ye hazırlayacak yeterlilikte olmaması, bazı dinleme içeriklerinin EBA'da yer almaması ve öğretmenlere yönelik kılavuz kitabının bulunmamasıdır.

Güleç ve Demirtaş (2012), yaptıkları çalışmada ABD-Türkiye örneğinde 8. Sınıf ana dili ders kitaplarını karşılaştırmış ve Türkçe ders kitaplarının görsel tasarım bakımından geliştirilmesi, hedef kitlenin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, ders kitaplarında halk edebiyatı ürünlerine daha fazla yer verilerek metin türlerinin zenginleştirilmesi, Türkçe ders kitaplarında şiir türüne ait metinlerin sayısının artırılması, Türkçe ders kitaplarında kullanılan yöntem, teknik ve etkinliklerin geliştirilerek bütün temel becerilerin geliştirilmesine yönelik öğrenme ortamlarının sunulması gerektiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Yapılan bu araştırma da sonuçları itibarıyla Güleç ve Demirtaş (2012)'in araştırmalarına paralellik göstermektedir.

Türkçe ders kitaplarının hazırlanma sürecinde hedef kitlenin ilgi ve ihtiyaçları öncelikli olarak ön planda tutulmalı temel metin türlerinin yanında, efemera ve broşür, sosyal medya mesajları, karikatür, e posta gibi öğrencilerin dünyasında önemli yeri olan ve onların ilgilerini çekebilecek metin türlerine de yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Bogdan, R. C., ve Biklen, S. K. (1992). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Burley-Allen, M. (1995). *Listening The Forgotten Skill*. 2nd ed. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Ceyhan, E. ve Yiğit. B. (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (3.basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çeçen, M.A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*. Sayı, 173. 39-49.
- Güleç, İ. Demirtaş, T. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Ana Dili Ders Kitapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma: Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri Örneği. *Sakarya University Journal of Education*. Vol 2, No 1. 74-91.
- İşeri, K. (2007). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabının İlköğretim Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğunun İncelenmesi. *Dil Dergisi*. Sayı, 136. 58-74.
- Madge, J. (1965). *The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques*. Anchor Books Doubleday and Comp.
- MEB.(2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7, ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Sever, S. (2006). Türkçe Öğretiminin Çözülemeyen Sorunları. *Varlık*. 1189, 8-16.
- Solak, M. Yaylı, D. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Vol 2, No 9. 444-453.
- Yağmur, K. (2009). Türkçe Ders Kitapları Dil Gelişimini Ne Oranda Desteklemektedir? *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama*. Sayı 2. 53-64.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İncelenen Kitap

- Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş., Özdemir, D. (2018). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı* (Ed. İlhan Erdem). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.